

Landstrategi

Lettland

1 januari 2002 – 31 december 2004

REGERINGSKANSLIET

UD

REGERINGEN

Kopia

Regeringsbeslut

II:2

2002-06-19

UD2002/964/EC

Utrikesdepartementet

Styrelsen för internationellt
utvecklingssamarbete (Sida)
Sveavägen 20
105 25 STOCKHOLM

Landstrategi för utvecklingssamarbet med Lettland åren 2002-2004
1 bilaga

Regeringen beslutar att de riktlinjer som anges i bifogade promemoria "Landstrategi för utvecklingssamarbetet med Lettland 2002-2004" skall styra den svenska utvecklingssamarbetet med Lettland under perioden 2003-2005.

På regeringens vägnar

Anna Lindh

Anders Bengtén

Kopia till

SB
JU/EU
presschefen UD
UD/GU
Fö/SI
S/SK I
Fi/I 1
Fi/Ba
U/IS
Jo/EUI
KU/SAM
N/EIS
M/I
Svenska institutet
Amb Riga

Kopians överensstämmelse
med originalet intygas

Postadress
103 39 STOCKHOLM
C=SE

Telefon växel
08-405 10 00

E-post: registrator@foreign.ministry.se
X.400: S=Registrator\3b O=Foreign\3b P=Ministry\3b A=SIL\3b

Besöksadress
Fredsgatan 6

Telefax
08-723 11 76

Telex
105 90 MINFOR S

2002-06-19

Enheten för Central- och Östeuropa

LANDSTRATEGI FÖR SAMARBETET MED LETTLAND 2002-2004

1. INLEDNING

Regeringen har beslutat upprätta en landstrategi för utvecklingssamarbetet med Lettland liksom för de övriga prioriterade länderna i Central- och Östeuropa. Landstrategin för Lettland ska styra inriktningen på det svenska utvecklingssamarbetet med Lettland under perioden 2002- 2004. Strategin baseras på förslag från Sida, kompletterat med UD:s egna överväganden, synpunkter från andra departement som omfattas av utvecklingssamarbetet med Lettland samt prioriteringar presenterade i det kontinuerliga samarbetet med svenska motparter samt vid överläggningar i Riga 16 april 2002.

2. REFORMPOLITIKEN

Sedan Lettland återvann självständigheten 1991 har en omfattande politisk och ekonomisk omvandling skett. Lettland är i dag en fungerande parlamentarisk demokrati och marknadsekonomin är väl utvecklad. Det politiska läget är stabilt. Den ekonomiska tillväxten har de senaste åren varit mycket god. De viktigaste utrikespolitiska målen är medlemskap i EU och Nato. Lettland blev under år 1999 medlem i WTO.

EU är Lettlands viktigaste handelspartner med cirka 65 procent av den totala handeln. Exporten till OSS-länderna har ökat under de senaste åren. Ryssland är fortfarande en icke obetydlig handelspartner, till stor del beroende på den stora transithandeln genom lettiska hamnar. En ökad avsättning för bearbetade jordbruks- och fiskeprodukter ligger även bakom den växande handeln. Sverige är sjätte största ursprungsland för import till Lettland och Sverige fortsätter att vara en av de allra största ursprungsländerna för utländska direktinvesteringar.

Lettlands anpassning till EU har under senare delen av 1990-talet varit styrande för landets reformpolitik. Relationerna med EU

2002-06-19

regleras i ett Europaavtal från 1998 och landet inledde förhandlingar om medlemskap i EU året därpå. Ambitionen är att förhandlingarna ska avslutas i slutet av år 2002 med sikte på en lettisk anslutning till EU under 2004.

Avgörande för Lettlands ekonomiska utveckling blir att landet förmår stimulera till fortsatta, såväl nationella som utländska, investeringar i produktiva sektorer.

3. MEDLEMSKAPSFÖRHANDLINGAR OCH EU-ANPASSNING

Lettland har kommit långt i anpassningen till EU:s gemensamma regelverk. Mycket återstår att göra vad gäller utbyggnaden av den institutionella strukturen. Förhandlingarna om medlemskap i EU kommer sannolikt att slutföras under 2002 i enlighet med färdplanen. Det är viktigt att Lettland åtgärdar påtalade brister och visar att den administrativa kapaciteten utvecklas i rätt riktning.

I Kommissionens översynsrapport från november 2001 konstateras att Lettland redan 1997 uppfyllde de politiska kriterierna. Fortsatta ansträngningar för att konsolidera och fördjupa demokratins institutioner har pågått sedan dess. Rapporten konstaterar bland annat att den lettiska regeringen antagit ett program för reformering av den offentliga förvaltningen för perioden 2001 – 2006 och ett annat program för förebyggande av korruption.

Rapporten noterar att viktiga framsteg har gjorts för att integrera icke-medborgarna i det lettiska samhället. Kommissionen påpekar dock att arbetet bör fortgå genom ett fullföljande av det omfattande integrationsprogram som antogs under 2001 och som bland annat omfattar fortsatt arbete med naturalisering och stöd till språkutbildning.

Fortsatt uppmärksamhet måste ges åt rätts- och inrikesfrågor. Inom området har reformering av domstolssystemet högsta politiska prioritet i Lettland. Vissa brister på rättsområdet har åtgärdats men reformerna behöver påskyndas ytterligare framför allt vad gäller lagstiftning, takt och genomförande av domslut samt de långa häktningstiderna. Korruptionen är ett bekymmersamt område och kommissionen framhåller betydelsen av att insatserna intensifieras ytterligare för att konkreta resultat ska nås. Förbättrad samordning av samarbetet i hela rättssamarbetet i hela rättskedjan bedöms vara angeläget.

Kommissionen bedömer att Lettland är en fungerande marknadsekonomi som inom en nära framtid bör klara

2002-06-19

konkurrenstrycket och marknadskrafterna under förutsättning att de strukturella reformerna fortgår i samma snabba takt som tidigare. Landet är i dag makroekonomiskt stabilt och regelverket är anpassat till marknadsekonomins villkor. Viktiga framsteg har gjorts vad gäller strukturella reformer. Sista steget i pensionsreformen är under utveckling, den finansiella sektorn konsolideras gradvis samtidigt som regelverken för finansmarknaden och samhällsservicen är under utveckling. Områden som fortsättningsvis kräver uppmärksamhet är främst fortsatt privatisering av statliga företag genomförd avreglering av tele- och energimarknaderna samt fortsatt privatisering av mark. Vidare konstaterar kommissionen att åtgärder för att förbättra företagsklimatet bör fortgå och flexibiliteten på arbetsmarknaden höjas.

Att bygga upp den administrativa kapaciteten i förvaltningen för att klara av ett medlemskap beskrivs av Kommissionen som en av de största utmaningarna. Framsteg har gjorts avseende alla de kortsiktiga prioriteringarna, exempelvis gällande fri rörlighet av varor, socialpolitik, miljö och sysselsättning. Av prioriteringarna på något längre sikt noteras framsteg framför allt när det gäller fri rörlighet av personer, lagstiftning vad gäller television och radio samt tullområdet. På flera områden behövs en anpassning till EU:s regelverk och förstärkta administrativa strukturer. Detta gäller bland annat miljö- och energipolitik, jordbrukspolitik, offentlig upphandling, telekommunikationer och informationsteknologi, migrations- och asylpolitik, regionalpolitik samt den sociala sektorn. Väsentligt för anpassningen till EU är även att bygga upp en effektiv och ändamålsenlig struktur för att hantera kommande strukturfondsprogram och kontroll av EU-medel.

4. DET HITTILLSVARANDE SAMARBETET

Sedan det svenska stödet till Lettland inleddes 1990 har totalt cirka 750 miljoner kronor utbetalats för olika bilaterala samarbetsinsatser. De flesta av dessa insatser relaterar till målet om en socialt hållbar ekonomisk omvandling. Andra områden har varit stöd för en miljömässigt hållbar utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter samt säkerhetsfrämjande insatser. Sverige är en av de större givarna till Lettland.

Lettlands anpassning till EU har under senare delen av 1990-talet styrt reformprocessen. EU-anpassningen har också kommit att stå i fokus för det svenska stödet i enlighet med de ambitioner som uttrycks i landstrategin för 1999-2001. I praktiken har så gott som allt svenskt stöd som beslutats under perioden 1999 - 2001, direkt eller indirekt bäring på Lettlands EU-anpassning. Insatser med

2002-06-19

direkt bäring på EU-anpassningen genomförs inom områden såsom statistik, arbetsmiljö, arbetsmarknadens institutioner och generell rådgivning. Andra områden där svenskt stöd direkt bidragit till EU-anpassning är miljö, jordbruk, luft- och sjöfart och inom rättsområdet.

Det säkerhetsfrämjande stödet spelade under samarbetets första tid en viktig roll för det nya Lettlands oberoende genom utrustningsinsatser inom främst gränskontroll, kustbevakning, polis och tull. Stödet har sedan successivt övergått i ett vidgat säkerhetsfrämjande stöd inriktat på kompetens- och institutionsutveckling. Från lettisk sida har de svenska insatsernas betydelse och relevans framhållits.

Svenskt stöd i syfte att bidra till fördjupning av demokratins kultur har främst riktats till samarbete mellan kommuner, länsstyrelser samt enskilda organisationer. Svenska institutets arbete har haft stor betydelse för kontaktskapande och nätverksbyggande inom kultur och utbildning. Sverige har sedan början av 1990-talet stött integrationen av den ryskspråkiga befolkningen i samhället, bland annat genom språkutbildning i samarbete med UNDP. Sedan mitten av 1990-talet har stöd givits med inriktning på att integrera jämställdhetsaspekter i det bilaterala samarbetet.

Inledningsvis visade sig samarbete inom rättsområdet vara problematiskt. Allt eftersom arbetet blivit mer målinriktat på EU-anpassning har dock takten i enskilda projekt utvecklats snabbare. Utvecklingssamarbetet inom rättsområdet intensifierades från och med 1998 mot bakgrund av rättssektorns betydelse för landets EU-anpassning. Ett regeringsavtal undertecknades då mellan Sverige och Lettland. Tyngdpunkten ligger på polissamarbete och tvillingsamarbete mellan kriminalvårdsanstalter. Från och med år 2000 omfattar samarbetet även domstolarna.

Stöd till en socialt hållbar ekonomisk omvandling har under de senaste åren fått ett tydligare fokus på det sociala området. Det har främst utgått till reformarbetet inom både social välfärd, uppbyggnad av ett socialförsäkringssystem och omstrukturering av hälso- och sjukvården. Stödet på arbetsmarknadsområdet, som både omfattat den centrala och regionala nivån, har varit betydelsefullt för att utveckla aktiva arbetsmarknadsinsatser i Lettland. Utveckling av den offentliga förvaltningen är en viktig del i den lettiska reformprocessen och har under perioden erhållit omfattande svenskt stöd. Den lettiska jordreformen har stötts med omfattande svenska insatser avseende såväl kartering som lantmäteri och myndighetsutveckling. Stöd till omstruktureringen och

2002-06-19

konsolideringen av bank- och finanssektorerna, bland annat genom Swedfund Financial Markets, har varit omfattande särskilt under den senare delen av 1990-talet och samarbetet har under de senaste åren kunnat övergå i andra former. Näringslivsfrämjande stöd har varit omfattande, men har minskat under de senaste åren och i det närmaste kunnat avslutas. Stöd har på senare år framförallt lämnats genom projekt med bland annat lettiska handelskammaren och genom programmen Start Öst och Advantage East.

Svenskt stöd inom miljöområdet har anslutit till HELCOM:s Åtgärdsprogram för Östersjön, EU-anpassningen och på senare år Baltic 21 för en hållbar utveckling. Stödet inom Åtgärdsprogrammet har främst avsett förstudier, investeringar och institutionsutveckling på vatten- och avloppsområdet men också regionala avfallsprojekt. Jordbruksinsatserna, som också är en del av Baltic 21, har varit inriktade på utbildning och demonstrationsinsatser för att minska utläckaget av närsalter från jordbruksmark. Det omfattande samarbetet mellan Naturvårdsverket och det lettiska miljöministeriet har haft sin tyngdpunkt på vatten- och kemikalieområdena, på senare år med ett tydligt fokus på anpassning till och tillämpning av EU:s regelverk.

Svenskt stöd på energiområdet, främst fjärrvärmeområdet, har lett till ekonomiska besparingar, förbättrad miljö, kompetenshöjning och nya arbetstillfällen.

Utvärderingar som genomförts visar att det svenska bilaterala utvecklingssamarbetet i hög grad varit relevant med utgångspunkt i uppsatta mål och att det bidragit till Lettlands positiva utveckling. Samarbetet ansluter, enligt utredningen "Att utveckla samarbetet med Central- och Östeuropa" väl till instruktionerna i landstrategin 1999-2001. Det bilaterala stödet har också medfört positiva återverkningar på svenskt näringsliv. 1990-talets stödinsatser inom bank- och finanssektorn har underlättat för svenska investeringar. Insatser inom miljö och energi har öppnat upp för svenska företag, liksom det riktade Start Öst programmet. Värt att notera är också att bilaterala insatser utgjort en god grund för ett fortsatt EU-finansierat samarbete i Lettland, särskilt inom EU/Phare-twinning, där svenska myndigheters deltagande är betydelsefullt.

Stödet till jordreformen, infrastruktur-, bank och finans-, jordbruks-, skogs- och fiskeriområdena, samt näringslivsfrämjande har i det närmaste avslutats. I takt med att stödet från EU ökat har Lettlands kapacitet att absorbera bilateralt stöd minskat. Samtidigt har kravet på kostnadsdelning ökat i takt med att också EU i större utsträckning kräver medfinansiering.

2002-06-19

5. SAMARBETET UNDER 2002-2004

5.1. Mål

Det övergripande målet för utvecklingssamarbetet med länderna i Central- och Östeuropa är att främja en hållbar utveckling, fördjupad integration och partnerskap i Östersjöområdet och dess omgivningar, utifrån behoven i samarbetsländerna och med utnyttjande av den svenska resursbasen.

5.2. Generella överväganden

Det finns ett starkt svenskt intresse att underlätta Lettlands och övriga baltiska länders medlemskap i EU. En huvuduppgift i svensk Baltikumpolitik under återstående förmedlemskapstid blir att fullfölja stödet för ländernas fulla EU-integration. Samtidigt är det ett svenskt intresse att det utvecklas ett ömsesidigt aktivt gränsnära samarbete mellan de baltiska länderna och angränsande ryska regioner.

I ljuset av den positiva ekonomiska utvecklingen och en snabb EU-anpassning har utvecklingssamarbetet med Lettland under senare år successivt kunnat minskas samtidigt som de normala relationerna utvecklas. Minskningen av det bilaterala stödet, vilken underlättas av de stora resursöverföringar som sker genom EU, förutses fortsätta med sikte på en utfasning i samband med Lettlands medlemskap – vilket kan komma att ske under 2004. Det är viktigt att övergången till reguljärt grannlandssamarbete sker på sådant sätt att upparbetade kontakter fortsätter.

En möjlighet som i dag utnyttjas och fortsatt bör uppmuntras, är att använda lettiska resurser och erfarenheter i det svenska utvecklingssamarbetet med länder i övriga Central- och Östeuropa och Centralasien.

5.3. Samarbetets omfattning, former och inriktning

Under perioden 2002-2004 förutses en fortsatt nedtrappning av utvecklingssamarbetet med sikte på en avveckling i samband med EU-medlemskapet. Tidpunkten för en avveckling är avhängig de fortsatta förhandlingarna. Detta innebär att det finns ett särskilt behov att stämma av strategin under 2003.

Samarbetet ska styras av tre riktlinjer: att främja EU-anpassningen i kandidatländerna, att främja relationerna med Sverige och att låta ett jämställdhetsperspektiv prägla samarbetet.

2002-06-19

Insatserna ska inriktas på det anpassningsarbete som krävs för ett medlemskap i EU och ska utgå ifrån Lettlands egen förmedlemskapsstrategi. Tonvikten ska läggas vid att hjälpa Lettland att uppfylla EU:s gemensamma regelverks förpliktelser. Det svenska stödet ska inriktas på insatser som ligger utanför, men som kompletterar det stöd som utgår genom EU:s olika program. Viktigare kvarvarande områden för svenska bilaterala insatser är rättsområdet, miljöområdet samt det sociala området. Ambitionen ska vara att pågående svenska insatser när så är möjligt inordnas i EU:s program. Twinning är härvidlag ett viktigt instrument på förvaltningsområdet. Betydelsefullt för det bilaterala samarbetet framgent är en nära samordning med EU/Phare.

Utvecklingssamarbetet ska bidra till att skapa ett nära och långsiktigt grannlandssamarbete mellan svenska företag, organisationer och statliga och kommunala myndigheter och dess motparter i Lettland. Samarbetet bör leda till en fortsatt intensifiering av handels- och kulturutbytet mellan de båda länderna. Samarbetet ska inriktas på områden där Sverige har speciell kompetens och särskilda förutsättningar att ge stöd. Det är viktigt att utfasningen av utvecklingssamarbetet utformas i en takt och i former som underlättar ett fortsatt samarbete av ömsesidigt intresse mellan svenska och lettiska parter.

Allt utvecklingssamarbete mellan Sverige och Lettland ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv. Vid beredning av insatser ska effekterna på män och kvinnor analyseras. Därutöver kan särskilda insatser riktade till kvinnor eller män vara motiverade, till exempel för stärkande av kvinnor på arbetsmarknaden. Mätbara mål bör sättas upp inom projekt på samtliga relevanta samarbetsområden. Förväntningarna på samarbetspartners bör tydliggöras i detta avseende.

Stödet bör såsom hittills utgå i form av tekniskt samarbete inriktat främst på kunskaps- och institutionsutveckling. På miljöområdet kan det även inbegripa stöd till investeringar. Stödet ska utgå till verksamheter som bedrivs under lettiskt huvudansvar och det bör begränsas till sådana insatser där kompetens och kapacitet saknas på lettisk sida. Det innebär bland annat att det svenska stödet genomgående bör kopplas till krav på kostnadsdelning med lettisk part.

Följande gäller för samarbetet på de sex olika verksamhetsområdena:

2002-06-19

- gemensam säkerhet
- demokratis fördjupning
- ekonomisk omvandling
- social trygghet
- miljö
- utbildning och forskning

5.3.1 Gemensam säkerhet

Målet för det säkerhetsfrämjande stödet till Central- och Östeuropa är att främja den gemensamma säkerheten i regionen på såväl det militära som det civila området.

De säkerhetsfrämjande insatserna avser stöd till

- säkerhetspolitisk kompetens
- demokratiskt totalförsvar
- fredsfrämjande insatser
- försvarsmiljöinsatser
- icke-spridning av massförstörelsevapen
- beredskap för olyckor och katastrofer
- gränsbevakning och insatser för stärkt yttre gränskontroll
- asyl- och migrationspolitisk kompetens.

Det säkerhetsfrämjande stödet utgör en hörnsten i svensk Östersjöpolitik. Regeringen utgår från en bred syn på säkerhetsbegreppet. Säkerhet innebär mer än militär säkerhet och förutsätter även civila, diplomatiska, politiska och ekonomiska insatser.

Stödet avser främst olika former av kunskapsöverföring och institutionsuppbyggnad (utbildning och rådgivning), men omfattar även visst militärt materielstöd. I syfte att göra det säkerhetsfrämjande stödet mer långsiktigt och överskådligt utarbetas i samråd mellan Sverige och Lettland årsprogram på Försvarsmaktens område.

Det svenska säkerhetsfrämjande stödet på det militära området syftar till att bidra till uppbyggandet av nationell försvarsförmåga under demokratisk kontroll i Lettland. Därmed skapas också bättre förutsättningar för Lettland att själv välja säkerhetspolitisk väg. Detta ligger i svenskt intresse.

Stödet bör befrämja områden eller problem av gränsöverskridande karaktär och ska gälla frågor av säkerhetspolitisk betydelse. Det är viktigt, att det säkerhetsfrämjande stödet främjar kandidatländernas

2002-06-19

framtida inträde i EU och anpassning till andra internationella samarbetsstrukturer.

När Lettland blir EU-medlem förändras på nytt förutsättningarna för det säkerhetsfrämjande stödet, som då delvis bör fasas ut. Kopplingen till EU-medlemskapet på vissa av de sektorer som omfattas av det säkerhetsfrämjande stödet är dock emellertid överlag mindre än på andra samarbetsområden samtidigt som dessa kan vara av stor betydelse för svensk säkerhet. Detta gäller inte minst för totalförvarsområdet där det finns mer långsiktiga behov av stöd.

Stödet på det säkerhetspolitiska området, som ursprungligen syftade till att utveckla de baltiska ländernas förmåga att agera internationellt, har allt mer inriktats på nationell säkerhetspolitisk kompetensuppbyggnad och fortsatt stöd till denna kan förväntas.

Sverige bistår Lettland i upprättandet av en långsiktig planering av den nationella försvarsmakten med demokratisk kontroll och folklig förankring som grundläggande principer. Utbildning av officerare och annan militär personal utgör en betydande del av samarbetet. Stöd ges även till de baltiska ländernas gemensamma försvarshögskola BALTDEFCOL i Tartu, Estland, där Sverige också koordinerar och leder skolans verksamhet. På området för fredsfrämjande insatser stöder Sverige den baltiska bataljonen BALTBAT samt den marina motsvarigheten, den gemensamma sjöstyrkan BALTRON. Det multilaterala stödet minskar nu och de baltiska länderna övertar ett större projektansvar. I stället lämnas ett ökande stöd till mottagarländernas nationella försvarsmakter.

Miljöinsatser i samband med militär verksamhet är av fortsatt betydelse. Svenskt stöd kan förväntas till exempel till metoder för riskbedömning och miljösäker hantering av skadliga ämnen. Ett annat område avser utbildning i försvarsmiljöfrågor.

Inom området för det civila säkerhetsfrämjande stödet kan situationen i Lettland generellt sett anses vara på en relativt god nivå, varför en gradvis utfasning av bilateralt stöd under programperioden kan vara motiverad.

Lettland har i dag ett godtagbart nationellt system för kärnämneskontroll och icke-spridning. Fortsatt integration i ett gränsöverskridande samarbete på området är dock viktigt. Fortsatta insatser i syfte att stärka kapaciteten för myndighetssamverkan mot smuggling och illegal hantering av kärnämnen kan motiveras.

2002-06-19

Beredskapen i Lettland för att hantera olyckor och katastrofer bedöms ännu ej vara i nivå med de nordiska ländernas. Ett visst fortsatt utbildningsbehov föreligger för att det ska kunna övergå till normalt grannlandssamarbete. Förebyggande arbete bör ges ökad tyngd. Avslutande insatser bör kopplas till bilaterala räddningsavtal.

På sjösäkerhetsområdet bedöms den nationella kapaciteten vara relativt god och en övergång till normalt grannlandssamarbete vara rimlig under programperioden.

Lettland har i dag en i det närmaste godtagbar migrationsstruktur och organisation. Nationella regelverk som uppfyller internationella krav har antagits och implementeringen når en acceptabel nivå. Det är dock viktigt att upprätthålla beredskap att hantera flyktingströmmar, även om dessa i dagsläget är relativt små.

Ett annat viktigt område är främjande av myndighetssamverkan och regionalt gränsöverskridande samarbete, vilket bör kopplas till exempelvis tull, polis och gränsbevakning. Kompletterande mindre insatser på områden där Lettland saknar adekvat erfarenhet och/eller vilka är motiverade ur ett svenskt perspektiv kan stödjas de kommande åren.

På tullområdet föreligger fortsatt behov av externt stöd, inte minst mot bakgrund av det omfattande arbete EU-medlemskap innebär i form av andrahandslagstiftning och tillämpning. Detta är också betydelsefullt för landets ekonomiska omvandling och för fri och ostörd handel.

Inom många av dessa områden är svenska insatser beroende av EU-finansierade program och bör noga samordnas med och utgöra komplement till dessa. När så är möjligt ska EU-finansiering sökas för fortsatta aktiviteter.

Mot bakgrund av vårt övergripande, nationella, intresse för ett väl fungerande Östersjösamarbete inom det säkerhetsfrämjande området, bör berörda myndigheter planera för eventuella samarbetsinsatser efter EU-medlemskap inom ramen för sin reguljära internationella verksamhet.

En övergång till ett reguljärt, operativt samarbete ter sig således i stort rimlig inom en nära framtid, trots att vissa stödbehov kvarstår. Formen för denna kan ta sig olika uttryck, till exempel kan den bestå i att inlemma Lettland i olika nätverk, vilka skulle kunna utgöra en ram för fortsatta punktinsatser.

2002-06-19

5.3.2. Demokratins fördjupning

Rättsområdet

Målet för rättssamarbetet är att stärka rättsstaten i Lettland genom att stödja uppbyggnaden av en långsiktig institutionell och administrativ kapacitet hos myndigheterna inom området. Det är viktigt för Lettlands EU-integration och den aspekten ska därför utgöra en styrande faktor för samarbetet.

Rättssamarbetet berör följande verksamhetsområden:

- Polisväsendet
- Åklagarväsendet
- Domstolsväsendet
- Kriminalvården
- Brottsförebyggande arbete

Inom rättsområdet bedöms fortsatt stora behov föreligga, som dock i allt större utsträckning täcks av EU/Phare-programmet. Det är önskvärt att svenska myndigheter även fortsatt engageras i dessa EU-finansierade insatser, och då främst på områden där den svenska resursbasen kan utnyttjas. Sju svenska myndigheter (Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren, Ekobrottsmyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Domstolsverket, Brottsoffermyndigheten och Datainspektionen) deltar, med Rikspolisstyrelsen som samordningsansvarig, i Phare/Twinning-projektet Organiserad brottslighet. Projektet, som berör den lettiska rättskedjan i sin helhet, ersätter stora delar av det bilaterala samarbetet inom framförallt polis- och åklagarområdena. Fortsatta bilaterala insatser ska vara kompletterande eller inriktas på områden som bedöms vara av betydelse för EU-anpassningen, men inte täcks av EU/Phare-programmet. I alla lägen bör en stark förankring på mottagarsidan eftersträvas.

Insatser bör inriktas på att stärka förmågan att bekämpa internationell organiserad brottslighet, särskilt handeln med kvinnor och barn. Det brottsförebyggande perspektivet ska genomsyra samarbetet. Insatser för förebyggande av våld mot kvinnor kan vara aktuella områden för det bilaterala samarbetet.

Beträffande domstolsväsendet kommer samarbetet att gälla flera olika områden, till exempel för att förändra arbetsmetoder och förbättra rättegångsförfarandet. Utvecklingssamarbetet på kriminalvårdsområdet kommer främst att bedrivas i form av

2002-06-19

tvillingsamarbete mellan svenska och lettiska kriminalvårdsanstalter. Samarbetet mellan det svenska justitiedepartementet och de lettiska justitie- och inrikesministerierna kommer i huvudsak att bestå av rådgivning rörande EU-anpassningen samt utbildning av domare.

Åtgärder för att bekämpa korruption kommer fortsatt att vara viktiga. Svenska insatser bland annat för att främja implementeringen av den nya antikorrupsionslagen och antikorrupsionsmyndigheten kommer att bli aktuella.

Det svenska utvecklingsamarbetet inom rättsområdet ska successivt övergå till ett reguljärt grannlandssamarbete på områden där ömsesidigt intresse föreligger, i enlighet med bland annat de regeringsavtal som undertecknats mellan Lettland och Sverige.

Samarbete på lokal och regional nivå

Samarbetet på lokal och regional nivå är i dag omfattande och tillmäts även fortsättningsvis stor betydelse. Det finns fortsatta behov av stöd framför allt med hänsyn till de stora regionala skillnaderna ekonomiskt och socialt i landet.

Särskilt viktiga områden för samarbete är den offentliga förvaltningen, sociala sektorn, EU-anpassningen samt insatser som förstärker lokala och regionala myndigheters kapacitet att hantera EU:s strukturfonder.

Stödet bör även framgent utgå främst inom ramen för det fördjupade vänortssamarbetet samt landstings- och länsstyrelsesamarbetet. De svenska regionala och lokala insatserna bör samordnas länsvis där så är lämpligt. Betydelsefullt i samarbetet är att skapa förutsättningar för att i större utsträckning integrera mindre landsortskommuner då förutsättningarna många gånger är speciella där i jämförelse med större orter.

Särskild uppmärksamhet bör inriktas på att i större utsträckning få tillgång till EU-finansiering. Detta kan vara betydelsefullt för att skapa förutsättningar för en successiv övergång till andra samarbetsformer. Stödet bör under perioden successivt kunna minskas i ljuset av att normala grannlandsrelationer och finansiering genom EU-program utvecklas.

Stödet till det civila samhället

2002-06-19

Åtgärder för att främja medborgarnas deltagande i det politiska livet och i föreningsverksamheten stöds främst genom det stöd som kanaliseras genom enskilda organisationer och genom det så kallade partinära stödet. Detta stöd syftar till att stärka de lokala samarbetsorganisationerna och därmed ett livskraftigt civilt samhälle. I Lettland är stödet vittförgrenat och flertalet av de organisationer som Sida har ramavtal med är verksamma i landet.

Samarbetet mellan organisationerna under den kommande strategiperioden ska anpassas till det förestående EU-medlemskapet då utvecklingssamarbetet i princip ska avslutas. Betydelsen av att det i många fall finns ett ömsesidigt intresse av samarbete även därefter ska beaktas. Organisationernas strategier för de kommande åren fokuseras på stöd till samarbetsparterna för EU-anpassning och medlemsmobilisering samt till att främja parternas förmåga att ansöka och få EU- och annan finansiering. Områden som hiv/aids samt åtgärder mot alkohol- och narkotikamissbruk, människohandel och sexuellt utnyttjande är andra prioriterade områden.

Sammantaget kan konstateras att insatserna på lokal och regional nivå samt stödet till det civila samhället har inneburit en bred folklig förankring i Sverige av samarbetet med Öst- och Centraleuropa.

Kultur, språk och integration

I dag finns till följd av bland annat Svenska institutets insatser ett välutvecklat kontaktnät mellan svenska och lettiska kultur- och samhällsinstitutioner, organisationer samt enskilda professionella personer. Det fortsatta stödet avser att främja en fördjupning av demokratins kultur genom främst utbyte på samhälls- och kulturområdena med inriktning på projekt som har stark förankring i mottagarlandet. Kontakter bör i större omfattning än hittills främjas med regioner utanför huvudstaden.

Insatser för att främja integrationen av icke-medborgare i det lettiska samhället bör fortsätta och inriktas på att öka ett nationellt ansvarstagande och medfinansiering då det svenska stödet kommer att fasas ut under perioden. Integrationsaspekten bör allmänt beaktas i samarbetet när sådana stödinsatser kan vara befogade.

I ljuset av avvecklingen av utvecklingssamarbetet är det viktigt att tillvarata och fördjupa de kontakter som skapats i former som underlättar övergången till ett normalt grannlandssamarbete mellan lettiska och svenska parter.

2002-06-19

5.3.3. Ekonomisk omvandling

Centrala förvaltningen

En förstärkning av den offentliga förvaltningen är av central betydelse, särskilt för Lettlands EU-anpassning. I takt med att behoven i allt större utsträckning täcks av EU:s program har det svenska bilaterala stödet minskat. EU-stödet utgår genom Twinningprogrammet som är ett viktigt instrument för att stärka den administrativa kapaciteten i den lettiska förvaltningen. Svenska myndigheter bör även fortsättningsvis medverka i twinningprojekt i Lettland. Det bilaterala stödet kan dock fortgå i mindre omfattning fram till EU-medlemskap genom avslutande insatser med direkt bäring på Lettlands EU-integration. Aktuella områden är till exempel statistik, utveckling av arbetsmarknadens institutioner, övervakningsmyndigheter inom Post och telekommunikationer samt inom arbetsmiljöområdet. Uppmärksamhet ska ges åt insatser som främjar en anpassning till och tillämpning av regelverket som gäller för EU:s inre marknad. Stödet ska komplettera EU/Phare-stöd, underlätta för en övergång till normalt grannlandsarbete och bör utgå från Lettlands National Programme for the Adoption of the Acquis.

Jordreformen

Jordreformen i Lettland är i det närmaste avslutad. Det kvarstår dock ett visst arbete i de större städerna. Det svenska stödet som bland annat omfattat institutionellt stöd för uppbyggnad av den lettiska lantmäterimyndigheten, centrala och regionala system för lantmäteri, fastighetsregistrering, fastighetsbildning och värdering samt insatser för kartframställning är i det närmaste avslutat. Avslutande insatser kan bli aktuella med direkt bäring på EU-anpassning. Lettland kan i dag av egen kraft utforma, utveckla och effektivt genomföra egna strategier inom kart- och fastighetsområdena. En kompletterande mindre insats för EU-anpassning inom landomarrondering kan vid behov bli aktuell.

Näringsliv

Det svenska stödet på näringslivsområdet, har under 1990-talet varit omfattande. I ljuset av den snabba utvecklingen i Lettland har detta stöd i det närmaste kunnat avslutas. Vissa små kompletterande insatser kan bli aktuella, men i huvudsak bör samarbetet inriktas på det stöd för småföretagarutveckling som

2002-06-19

möjliggörs inom ramen för Start Öst programmet. Stöd för projekt i Lettland bör kunna utgå fram till årsskiftet 2002/2003.

Ett dynamiskt handels – och investeringsflöde mellan länderna kring Östersjön förutsätter en lösning av de gränshinderproblem, inklusive tullfrågor, som för närvarande hämmar ett ökat utbyte. Åtgärder för att lösa dessa problem, särskilt vid den lettisk-ryska gränsen, bör uppmärksammas. Vidare bör särskilda insatser övervägas för att främja det gränsnära samarbetet mellan de båda länderna. Samordning med EU-finansierade program bör härvid eftersträvas.

Ett kapitaltillskott planeras för Swedfund International AB under 2002 för riskkapitalinsatser i Central- och Östeuropa. Nya insatser genom Swedfund kan bli aktuella i Lettland även under de kommande åren fram till landets anslutning till EU.

Stöd till bank- och finanssektorerna har särskilt varit omfattande under 1990-talet i Lettland. Stödet har under de senaste åren i stor utsträckning övergått i andra former. Insatser inom finansinspektion utgör en avslutande del i detta samarbetet.

5.3.4. Social trygghet

Social omsorg

Det sociala området har under senare år varit ett viktigt område i samarbetet. Grundläggande system och strukturer har utvecklats vad gäller social omsorg och socialförsäkringar. Brister finns emellertid bland annat när det gäller administrationen av socialförsäkringssystemen. Stora delar av det sociala området täcks inte in av EU:s regelverk, och förmedlemskapsstöd ges därför endast i vissa fall för sociala frågor. Fortsatta bilaterala insatser är därför betydelsefulla som komplement eller på områden som inte täcks av EU/Phare-programmet.

Det finns fortsatt behov av insatser för att utveckla alternativ till institutioner samt för utbildning av socialarbetare. Insatser för att minska institutionalisering är nödvändiga och stödet bör främst utvecklas i nära samarbete med Världsbanken och utgå ifrån det pågående arbetet med reformeringen av välfärdssystemet.

Stöd bör ges till utsatta grupper. Särskilda insatser, med utgångspunkt i FN:s konvention om barnets rättigheter, bör göras för att förbättra situationen för barn och ungdomar. För att förbättra situationen för funktionshindrade bör insatserna utgå från FN:s

2002-06-19

standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet.

Våld mot kvinnor och barn är ett allvarligt och ökande problem. Särskild uppmärksamhet bör ges till kvinnor och barn som utsatts eller riskerar att utsättas för människohandel och/eller sexuell exploatering. Stöd bör även ges till förebyggande åtgärder och då främst till ungdomar. Fortsatta insatser genom International Organisation for Migration (IOM) kan bli aktuella. Arbetet bör ske i enlighet med deklarationen från den andra världskongressen mot kommersiell sexuell exploatering av barn i Yokohama 2001. De nätverk till stöd för arbetet med utsatta barn i regionen som har byggts upp inom ramen för Östersjöstaternas råd (CBSS) bör utnyttjas för det förebyggande arbetet.

Ett annat viktigt område är insatser mot det växande missbruk av alkohol och narkotika som har konstaterats under senare år.

Inom arbetsmiljöområdet förväntas endast mindre avslutande insatser bli aktuella.

Kompletterande insatser inom arbetsmarknads området förutses, särskilt då det gäller att integrera funktionshindrade på arbetsmarknaden.

Hälsa och sjukvård

Hälsoområdet kommer även fortsättningsvis vara viktigt i samarbetet. Stödinsatser för att utveckla finansieringssystem inom hälso- och sjukvården och utvecklingen av primärvården bör fortgå. Stödet bör även i fortsättningen utgå inom ramen för pågående reformprogram och i nära samarbete med Världsbanken.

Uppmärksamhet bör ägnas åt den allvarliga smittskyddssituationen, framförallt vad gäller tuberkulos och hiv/aids. Arbetet bör vara inriktat på att komplettera och bygga ut pågående reformprogram med smittskyddskomponenter. Insatser och samordning förutses ske inom ramen för det program Östersjöstaternas råd (CBSS) inrättat för att bekämpa spridning av smittsamma sjukdomar i regionen.

Förebyggande åtgärder inom folkhälsoområdet och arbete med information och attityder bör intensifieras. Ökad uppmärksamhet bör ägnas brukargrupper inom hälso- och sjukvårdens område, exempelvis patientorganisationer. Stöd till att utveckla ungdomsmottagningar ur ett folkhälsoperspektiv kan bli aktuellt. Vid

2002-06-19

uppbyggnad av ungdomsmottagningar ska verksamheten utformas så att den riktar sig till såväl flickor som pojkar.

Det direkta stödet genom Sida bör ej omfatta lokala punktinsatser. Sådana insatser bör kanaliseras genom enskilda organisationers verksamhet, Hälsa- och sjukvårdens Östeuropakommitté (ÖEK) eller genom vänortssamarbetet, i den mån det kan vara kvalificerat för sådant stöd.

Inom detta område bör en nära och kontinuerlig dialog upprätthållas med svenska företag och med Sveriges exportråd så att verksamheten i stort understödjer svenska företags långsiktiga närvaro inom hälso- och sjukvårdssektorn i Lettland.

5.3.5. Miljö

Lettland står inför stora utmaningar för att kunna möta de krav som ställs på miljöförbättringar inför ett medlemskap i EU. EU-anpassningen kommer att kräva stora mänskliga och finansiella resurser även efter medlemskap. Detta återspeglas i de långa övergångstider för uppfyllande av EU:s regelverk på miljöområdet som begärts från lettisk sida och som accepterats av EU då miljökapitlet provisoriskt stängts under november 2001. Det kommer därför att finnas en långsiktig efterfrågan på fortsatt stöd inom miljöområdet med fokus på EU-anpassningen. Det hittillsvarande samarbetet, med tyngdpunkt på förberedelser och genomförande av investeringar inom områdena vatten- och avlopp, avfall samt kapacitetsuppbyggnad och kunskapsöverföring till miljömyndigheter, bör fortsätta under perioden 2002-2004. Efter medlemskap förutses att stödbehovet huvudsakligen kommer att tillgodoses genom EU:s lika stödinstrument.

När det gäller investeringar bör stöd i första hand ges till projekt som redan identifierats och där någon form av överenskommelse om samarbete redan gjorts. Exempel är vatten- och avloppsprojekten inom det nationella programmet 800+, med Jurmala som det enskilt största projektet och de regionala avfallsprojekten i Liepaja- och Piejurasregionerna. Stödet bör som tidigare fokusera på att uppfylla HELCOM:s rekommendationer och EU:s direktiv. Institutionella reformer är normalt en förutsättning för svensk medverkan i investeringar. Samarbetet ska bygga på de erfarenheter och samarbetsformer som utvecklats mellan lettiska myndigheter, nordiska bilaterala givare och finansieringsinstitutioner samt koordineras med EU:s stöd. De projekt som idag är avtalade eller under förberedelse har i många fall genomförande och betalningstider på flera år. Även om volymen av nya åtaganden kommer att minska förväntas utbetalningarna för dessa projekt och

2002-06-19

myndighetssamarbetet under de närmaste två till tre åren att bli omfattande. Detta gör att nivån på det svenska stödet på miljöområdet under perioden inte kommer att minska jämfört med de närmast föregående åren. Vad gäller fortsatta insatser på miljöområdet ska en nära och kontinuerlig dialog upprätthållas med svenska företag och med Sveriges exportråd så att verksamheten i stort understödjer svenska företags långsiktiga närvaro i och relationerna med Lettland.

Samarbetet vad gäller institutionell uppbyggnad och kunskapsöverföring behöver fortsätta under perioden. De viktigaste samarbetsområdena inför ett planerat medlemskap i EU är stöd till institutionellt stärkande inklusive harmonisering av miljölagstiftning och genomförande av vissa EG-direktiv. Viktiga områden är vatten-, miljöskydds- och kemikalieområdena samt miljöfarligt avfall. Dessutom är bevarande av biologisk mångfald, gränsöverskridande vattensamarbete, tillämpning av klimatkonventionen inklusive Kyotoprotokollet samt Baltic 21 - särskilt sektorerna skogs- och jordbruk - också aktuella.

På energiområdet har flera större insatser för att uppnå energieffektivisering genomförts med svenskt stöd. Vidare reformer inom sektorn förutses i huvudsak ske utan gåvostöd.

Samarbetet på strålskyddsområdet bör fortsätta under perioden. Den nya strålskyddsmyndigheten, Radiation Safety Centre (RDC), kommer att ha behov av stöd för att utveckla kompetens på de områden som ligger under deras ansvar. Detta innebär bland annat samarbete för licensierings- och tillsynsverksamhet och fortsatt utveckling av det nationella regelverket, inklusive anpassningen till EU:s regelverk. Strålskyddet inom det medicinska området behöver utvecklas och kompetensen vad gäller förvaring och hantering av radioaktivt avfall behöver stärkas.

5.3.6. Utbildning och forskning

Inom utbildning och forskning kommer fortsatt stöd att utgå till samarbetsprojekt och nätverk av gemensamt intresse för aktörer från Sverige och de baltiska länderna. Gränsöverskridande samarbete vilket även kan inkludera andra länder i regionen bör uppmuntras. Individuella stipendier kommer, liksom i föregående strategi, vara av stor betydelse i samarbetet. Vid utdelning av stipendier och utformning av samarbetsprojekt bör en jämn könsfördelning eftersträvas. Baltic 21-insatser inom utbildning liksom arbetet med Education for All bör prioriteras.

2002-06-19

När det gäller svenskundervisning förväntas insatserna under perioden vara av ungefär samma omfattning och karaktär som för den föregående strategiperioden. Antalet svenska lektorer bör kunna ligga på samma nivå som under 2001 efter den reducering som skett under senare år.

Under perioden bör ökat fokus läggas på kompetensöverföring inom utbildnings- och forskningsområdet samt stöd för EU-samverkan. I samband med detta bör EU:s handlingsprogram avseende kvinnor och forskning uppmärksammas (Women and Science). Behovet av särskilda insatser för att stödja samarbete inom utbildning och forskning även efter programperiodens utgång måste beaktas. Det är därför viktigt att även framgent fördjupa och skapa bärkraftiga nätverk mellan svenska och lettiska universitet och högskolor. Folkbildning är ett viktigt område där det finns ett etablerat samarbete som bör fortsätta.

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Telefon: 08 – 405 10 00, telefax: 08 – 723 11 76, www.ud.se

Omslag: UD-PIK-INFO/Hélène Saubert

Tryck: XBS Grafisk service, 2002

Artikelnummer: UD 02.072